

'דאמר רב יהודה: כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה' – במסכת ברכות (מג) מצינו שרב יהודה ייחד ברכה לשמן אפרסמון והגדל בארץ ישראל: 'בורא שמן ארצנו'. ואמרו שם שאין ללמוד ממנו הלכה, דשאני רב יהודה דחביבא ליה ארץ ישראל'.
שמה יש מקום לשער שדברי רב יהודה קשורים המה זה בזה; ידיעתו והרגשתו שהוא מנוע מלעלות אל הארץ עד יום פקידה, היא שהוסיפה לו אהבה על אהבתו לארץ.

דף קיא

'מהו למיחת וליבמה? אמר ליה אחיו נשא כותית ומת ברוך המקום שהרגו, והוא ירד אחריו?!' — אף על פי שמותר לירד מהארץ כדי לישא אשה, היינו דוקא על מנת לחזור, אבל להשתקע שם אסור. (עפ"י תוס' ע"ז יג. ד"ה ללמוד; רמב"ם מלכים ה, ט וכסף משנה).

'ככתבם וכלשונם'

'כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות' —
'שכל מקום שחכמה ויראת חטא מצויין שם, דינו כארץ ישראל, וכמו שאמרו כל הדר בבבל כאילו דר בארץ ישראל, שכל מה שאמרו בזה לא אמרו אלא מפני שסתם חו"ל אין חכמה ויראת חטא מצויים בה לישראל לרוב הצרות ועול הגלויות... וסתם ארץ ישראל חכמה ויראת חטא מצויים בה, עד שמתוכם משיגים כבוד בוראם, וזוכים ליהנות מזיו השכינה, ועל זה אמרו אפילו שפחה שבארץ ישראל מובטחת שהיא בת העולם הבא...'. (מאירי)

'אפילו שפחה כנענית שבארץ ישראל מובטח לה שהיא בת העולם הבא...'. —
'אפילו על רשעים מגינה זכות ארץ ישראל, שהרי אפילו שפחה כנענית שבא"י מובטחת היא שהיא בת עולם הבא, ובודאי אין הגמרא מדברת בשפחה צדקנית שהיא בלא"ה בת עוה"ב, ואפילו חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא (ע' הלכות מלכים ה, יא), וק"ו שפחה דמיחייבא במצות, אלא ודאי בסתם שפחה שהיא שפלה ומעשים רעים ומדות רעות מצויים בה, כד' הש"ך (י"ד א סק"ב) לענין עבדים, ומ"מ מהני לה זכות א"י לזכותה שתהי' מובטחת שהיא בת עולם הבא. ואפילו מעשו הרשע נתירא יעקב אבינו ע"ה שמא תעמד לו זכות ישיבת א"י (בראשית רבה עו) וק"ו לזרע קודש זרע בחונים בני אברהם יצחק ויעקב, דאע"ג דלית בהו הימנותא איקרו בני מעלי וכדעת רבי מאיר (קדושין לו. ועוד), דהלכתא כותי' בהא'. (מתוך אגרות ראי"ה ב' תקנה)

(ע"ב) 'ולדבקה בו... והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים...'. — 'זהעובר על זה, ואינו מתחבר עמהם וקובע בלבו אהבתם ומשתדל בטובם ותועלתם, בעתים שיש סיפק בידו לעשות כן — מבטל עשה זה, וענשו גדול מאד, כי הם קיום התורה ויסוד חזק לתשועת הנפשות, שכל הרגיל עמהם — לא במהרה הוא חוטא' (לשון ספר החינוך מצוה תלד)

ג. לדברי תנא קמא הקילו בכתובה שהיא מדרבנן, שהבעל משלם לעולם כפי המעות הקלות שבשני המקומות, מקום הנישואין ומקום הגירושין. ורשב"ג סובר כתובה דאורייתא הלכך לעולם משלם כמקום הנישואין שאז נשתעבד לה, בין לחומרא בין לקולא.

המוציא שטר חוב על חברו, כתוב בו 'בבל' — מגבהו ממעות בבל. כתוב בו 'ארץ ישראל' — מגבהו ממעות ארץ ישראל. כתוב בו סתם; הוציאו בבבל — מגבהו ממעות בבל, הוציאו בארץ ישראל — מגבהו ממעות א"י.

ד. כתוב בו 'כסף' סתם — מה שירצה לזה מגבהו, כלומר ממטבע כסף הפחות [להוציא פרוטות שאין עושים אותם מכסף]. ודוקא אם כתוב בו 'מטבע' אבל 'כסף' ללא מטבע, נותן לו חתיכת כסף.

דפים קי — קיא

רה. א. האם היה מותר בזמן הש"ס לעלות מבבל לארץ ישראל, וכן לצאת מבבל לשאר ארצות?

ב. אלו שבועות השביע הקב"ה לישראל ולאומות העולם בזמן הגלות?

אמר רב יהודה: כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה. [וכן אמר רב יהודה: כל הדר בבבל כאילו דר בארץ ישראל...]. ואילו רבי זירא (ועוד אמוראים) עלו מבבל לארץ.

ועוד אמר רב יהודה אמר שמואל: כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל, אסור לצאת מבבל לשאר ארצות.

וכן פסק הרמב"ם (מלכים ס"ה), שאסור לצאת מבבל לשאר ארצות. ופירש הכסף-משנה שבכלל 'שאר ארצות' גם ארץ ישראל, וכמימרא הראשונה של רב יהודה. ובספר 'מאור ישראל' (להגר"ע יוסף שליט"א — שבת מא) כתב ששאר ארצות דוקא, אבל מבבל לא"י מותר לעלות, שהרי מצינו להרבה אמוראים שעלו מבבל לארץ.

ב. שלש פעמים בשיר השירים נאמר השביעי אתכם בנות ירושלים... — שלש שבועות הללו למה; אחת שלא יעלו ישראל בחומה, ואחת שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ימרדו באומות העולם, ואחת שהשביע הקב"ה את העכו"ם שלא ישתעבדו בהם בישראל יותר מדי.

ועוד שלש שבועות נוספות יש (אם תעירו ואם תעוררו — הרי כפל שבועה בכל אחת); שלא יגלו את הקץ, ושלא ירחקו את הקץ, ושלא יגלו הסוד לעכו"ם (סוד העבור או סוד טעמי תורה. ערש"י ותוס').

...בצבאות או באילות השדה — אמר רבי אלעזר: אמר להם הקב"ה לישראל, אם אתם מקיימין את השבועה מוטב ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה.

דפים קיא — קיב

רו. א. אלו מאמרים הובאו בגמרא בשבחה של ארץ ישראל [וירושלים] וישובה, ובמעלת הדר והקבור בה?

ב. אלו הנהגות החכמים הובאו בגמרא בענין חיבתם לארץ ישראל?

א. לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם, ואל ידור בחו"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו א-לוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו א-לוה... כאילו עובד עבודת כוכבים (כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים).

אמר רבי אלעזר: כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון...

אמר רב ענן: כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבת... ואמרו שאינו דומה קולטתו מחיים

לקולטתו לאחר מיתה. רבה ורב יוסף אמרו שניהם: כשרים שבבל — ארץ ישראל קולטתן, כשרים שבשאר ארצות — בבל קולטתן.

[אמר רבי אלעזר: מתים שבחוץ לארץ אינם חיים... אלא צדיקים שבחו"ל מחילות נעשות להם בקרקע. (לכך הטריחו יעקב ויוסף להעלותם לארץ, שחששו שמא לא יזכו למחילות). ורבי אבא בר ממל חולק. מעשה באחד שהיה מצטער על אשה אחת (שנתן בה עיניו והיא בחו"ל), כיון ששמע כזאת (שמתי חו"ל אינם חיים) גלגל בעצמו עד יום מותו].

עתידיים צדיקים שמבצבצים ועולים בירושלים... [עתידיים צדיקים שיעמדו במלבושיהם...]. מעשה באדם שנפלה לו יבמה בחו"ל, ולא הרשהו רבי חנינא לירד מהארץ ליבמה. ודוקא אם משתקע שם, אבל על מנת לחזור מותר. (עפ"י תוס' ע"ז יג. רמב"ם מלכים ה, ט וקס"ף משנה).

עתידיה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת... עתידיה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים... הקב"ה מביא רוח מבית גזויו ומנשבה עליה ומשרה את סלתה ואדם יוצא לשדה ומביא מלא פיסת ידו וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו... עתידיה חטה שתהא כשתי כליות של שור הגדול. ואל תתמה, שהרי שועל קינן בלפת ושקלוהו ומצאו בו ששים ליטרין בליטרא של צפורי. תניא אמר רב יוסף: מעשה בשיחין באחד שהניח לו אביו שלשה בדי חרדל ונפשה אחד מהן ונמצאו בו תשעה קבין חרדל ועציו סיככו בו סוכת יוצרים. ועוד מובאים בגמרא כמה וכמה תאורים על גודלם של פירות א"י ורוב ברכתם. למה ארץ ישראל נמשלה לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו מחזיק בשרו אף א"י אינה מחזקת פירותיה. דבר אחר, מה צבי זה קל מכל החיות אף א"י קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה. אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף א"י קלה לבשל ואין פירותיה שמנים, ת"ל זבת חלב ודבש — שמנים מחלב ומתוקים מדבש. עתידיים כל אילני ישראל שיטענו פירות...

ב. רבי זירא בעלותו ארצה לא מצא גשר, היה עובר במיצר (— חתיכת עץ צרה המושלכת בנהר). וכשהוכיחו צדוקי על בהילותו. אמר לו: מקום שמששה ואהרן לא זכו לו, מי יאמר שאני יזכה. רבי אבא היה מנשק סלעי עכו מרוב חיבתו אל הארץ. רבי חנינא מתקן מכשולי העיר (שלא יצא שם רע על הדרכים. רש"י. והתוס' פרשו על פי המדרש, היה שוקל אבנים בלכתו לארץ, כל זמן שהיו קלות אמר עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל, כיון שמצאן כבדות אמר אין אלו אלא אבני א"י). רבי אמי ורבי אסי היו עומדים ועוברים מהשמש לצל ומהצל לשמש (כדי שלא יוכלו להתרעם על ישיבת ארץ ישראל). רבי חייא בר גמדיא היה מתגלגל בעפרה (כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו).

הרחמן הוא יזכנו להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם
ללמוד וללמד לשמור ולעשות